Μιραντα Τερζοπουλου - Ελενη Ψυχογιου

Ψηφιακή Βάση Δεδομένων για την Εθνική Μουσική Συλλογή του Κέντρου Λαογραφίας[1]

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Το τμήμα εκείνο του Κ.Ε.Ε.Λ. που θα μπορούσε να ονομαστεί «τμήμα παραδοσιακής μουσικής» ήταν κατατμημένο, σύμφωνα με την επί δεκαετίες ισχύουσα ιδεολογία, άρα και την ταξινομική πρακτική του Κέντρου, σε δύο μεγάλα αρχεία: το Αρχείο (κειμένων) Τραγουδιών και το Μουσικό Τμήμα, τα οποία, θεωρητικά, συναπάρτιζαν την Εθνική Μουσική Συλλογή, παραμένοντας ωστόσο ουσιαστικά ασύνδετα μεταξύ τους. Η πρόσφατη έναρξη ψηφιοποίησης του αρχειακού υλικού του Κ.Ε.Ε.Λ. υπήρξε η ευνοϊκή συγκυρία για την σχεδιαζόμενη και οπωσδήποτε απαραίτητη ενοποίηση των δύο αρχείων, η οποία ήταν πλέον εύκολο να υλοποιηθεί μέσω μιας ενιαίας ΒΔ, με την ονομασία Βάση Δεδομένων για την Εθνική Μουσική Συλλογή (ΒΔΕΜΣ). Ο θεωρητικός προβληματισμός για τη συγκρότηση της ψηφιακής βάσης στηρίζεται στο αίτημα ν' αναδεικνύεται –όσο αυτό είναι δυνατόν μέσα από οποιοδήποτε ταξινομικό ή εκδοτικό σύστημα– η «προφορικότητα», «μουσικότητα» και «σωματικότητα» των μουσικών καταγραφών, ενώ ταυτόχρονα η πολυεπίπεδη προσέγγιση και η πραγματο-

1. Η εργασία αυτή αποτελεί αναφορά στον σχεδιασμό της Βάσης Δεδομένων, όπως περίπου εμφανίστηκε κατά την παρουσίαση του Προγράμματος Εκσυγχρονισμού του Κ.Ε.Ε.Λ., στο Μέγαρο της Ακαδημίας Αθηνών, στις 23.2.2000. Μια πιο συνοπτική μορφή του παρόντος κειμένου ανακοινώθηκε από τις γράφουσες και στο Συνέδριο «Νέα ελληνική λογοτεχνία: εκδοτικά προβλήματα και απορίες, θεωρία και πρακτική» (βλ. Μιράντα Τερζοπούλου και Ελένη Ψυχογιού, «Ψηφιακή Βάση Δεδομένων για την Εθνική Μουσική Συλλογή του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών», στο *Εκδοτικά προβλήματα και απορίες, Πρακτικά Συνεδρίου στη μνήμη του Γ. Π. Σαββίδη, Αθήνα, 16-17 Ιουνίου 2000*, έκδ. Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, Αθήνα, 2002, σ. 65-71).

Επετηρίς Κέντρου Λαογραφίας, 29 (1999-2003), σ. 61-74.

λογική τεκμηρίωσή τους να δίνει ιδέες πρόσφορες για τρόπους έκδοσης που αναζητούν την σύνθετη πολιτισμική διάσταση των μουσικών γεγονότων.

Σε εργασία μας δημοσιευμένη το 1992 στο περιοδικό *Εθνολογία*[2], προϊόν μακρόχρονης ήδη τότε συνεργασίας στο Κέντρο Λαογραφίας, με κοινό αντικείμενο τη μελέτη του δημοτικού τραγουδιού αλλά και απόρροια επεξεργασίας των προσωπικών μας εμπειριών πεδίου από διαφορετικούς γεωγραφικούς και εθνοπολιτισμικούς ερευνητικούς χώρους, είχαμε διατυπώσει τον προβληματισμό μας πάνω σε θέματα καταγραφής, ταξινόμησης και έκδοσης των δημοτικών τραγουδιών, επιχειρώντας ταυτόχρονα μια ιστορική-κριτική παρουσίαση των έως τότε σχετικών εκδοτικών προτάσεων. Συνοψίζαμε την προβληματική μας ως εξής: «...Ανακύπτει λοιπόν μόνιμα το πρόβλημα της λειτουργίας των τραγουδιών μέσα στον κοινωνικό χώρο, καθώς και της κατανόησής τους ως συνολικών φαινομένων ενός ζωντανού προφορικού πολιτισμού ...και αναζητείται η μέθοδος ταξινόμησης και έκδοσης που να δίνει μια ικανοποιητική εικόνα αυτού του πολυσύνθετου προϊόντος της συλλογικής προφορικής δημιουργίας...»[3].

Αρκετές εργασίες, που αποτελούν και εκδοτικά παραδείγματα δηλώνοντας τις απόψεις και τον σχετικό προβληματισμό των συγγραφέων τους, είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του άρθρου εκείνου[4]. Κυρίως όμως οι εφαρμογές

---

2. Μιράντα Τερζοπούλου και Ελένη Ψυχογιού, «"Άσματα" και τραγούδια: προβλήματα έκδοσης δημοτικών τραγουδιών», *Εθνολογία* 1 (1992), σ. 143-165.

3. *Ό.π.*, σ.158,162.

4. Μια πλήρης βιβλιογραφική ενημέρωση ξεφεύγει από το πλαίσιο του παρόντος. Εδώ θα περιοριστούμε στην αναφορά κάποιων προσωπικών εργασιών μας, που ακολούθησαν το δημοσίευμα εκείνο, για να δειχθεί η σχετική προβληματική· βλ. έκαστη και με χρονολογική σειρά: Ελένη Ψυχογιού, «"Εξεκίνησες και πάεις για να φύγεις...". Ο θάνατος ως διάβαση σ' ένα γορτυνιακό μοιρολόι», *Εθνογραφικά* 11 (1998), σ. 77-109· της ίδιας, «*"Κρατεί ν' ου δέντρους τη δρουσιά, κρατεί κι ου νιος την κόρη..."* Η συμβολική και μαγική σημασία του νερού στην τελετουργία του γάμου μέσα από τα τραγούδια», στον τόμο *Το νερό πηγή ζωής, κίνησης, καθαρμού, Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης* (Αθήνα 12-14 Δεκεμβρίου 1997), έκδ. Υπουργείο Πολιτισμού-Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα 1999, σ. 47-63· της ίδιας, «Νανουρίσματα-ταχταρίσματα: λειτουργίες του λόγου στην τελετουργία της γέννησης», *Εθνολογία* 6-7(1998-1999), Αθήνα 2000, σ. 193-271· της ίδιας, «Η πόλη θυμάται αγρυπνώντας: εαρινά δρώμενα στη Βόνιτσα. Λατρευτικές πρακτικές και συλλογική μνήμη», στον τόμο *Η μνήμη του επαρχιακού αστικού τόπου και τοπίου: το Αγρίνιο μέχρι τη δεκαετία του '60* (Πρακτικά ημερίδας-έκθεσης-εκδήλωσης μνήμης «Η πόλη θυμάται», Αγρίνιο, 23 Σεπτεμβρίου 2000), γενική

της πληροφορικής στις επιστήμες του ανθρώπου, τα ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα (σε βάσεις δεδομένων ή στο διαδίκτυο) των αποτελεσμάτων ερευνητικών προγραμμάτων που προσεγγίζουν και διαχειρίζονται την παραδοσιακή μουσική με την οπτική της εθνομουσικολογίας και της πολιτισμικής ανθρωπολογίας, οι καινούργιες ιδέες που εισήγαγαν και οι δυνατότητες που υποσχέθηκαν, δημιούργησαν νέες αφετηρίες και νέο πλαίσιο διαλόγου πάνω στα θέματα αυτά, μέσα στο οποίο κινήθηκε και η προβληματική του Κ.Ε.Ε.Λ. κατά τα τελευταία χρόνια.[5]

Πριν αναφερθούμε σ' αυτήν, μια αναδρομή στην «ιστορία των τραγουδιών» του Κ.Ε.Ε.Λ. θεωρούμε πως θα ήταν σκόπιμη.

επιμέλεια Κωνσταντίνα Μπάδα, οργάνωση Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Διαχείρισης Φυσικών Πόρων και Επιχειρήσεων Αγρινίου, έκδ. Μεταίχμιο-Δήμος Αγρινίου, Αθήνα 2003, σ. 77-115· της ίδιας, «Μοιρολοΐστρες, νεκροί και σιτάρι: αντιλήψεις για τη μεταθανάτια ζωή στις επιμνημόσυνες γυναικείες τελετουργίες», στο Φώτης Τερζάκης (επιμ.), *Θάνατος και εσχατολογικά οράματα. Θρησκειοϊστορικές προοπτικές*, έκδ. Αρχέτυπο, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, σ. 364-403. Μιράντα Τερζοπούλου, «Ιστορία, μνήμη και "γεγονότα τραγούδια"», στο *Μουσικές της Θράκης. Μια διεπιστημονική προσέγγιση: Έβρος*, έκδ. Σύλλογος Οι Φίλοι της Μουσικής-Ερευνητικό Πρόγραμμα «Θράκη» (με ένα δίσκο πυκνής εγγραφής), Αθήνα 1999, σ. 121-155· της ίδιας, «Για να 'βρει κράτος κι εξουσία η άνοιξη...», εισαγωγικό κείμενο στο Δόμνας Σαμίου, *Τα Αποκριάτικα: Ανίερα ιερά*, ανεξάρτητη παραγωγή: Καλλιτεχνικός Σύλλογος Μουσικής Δόμνα Σαμίου, Αθήνα 1994, σ. 13-25· της ίδιας, εισαγωγικά κείμενα και σχόλια στο *Τα Πασχαλιάτικα. Ανοιξιάτικα τραγούδια του θανάτου και της ανάστασης*, ανεξάρτητη παραγωγή: Καλλιτεχνικός Σύλλογος Μουσικής Δόμνα Σαμίου, Αθήνα 1998, και τα δύο στη σειρά «Τραγούδια στον κύκλο του χρόνου», της οποίας είχε και την εκδοτική πρωτοβουλία· της ίδιας, «Με τα τύμπανα και τα όργια της Μητέρας. Η γυναικεία λαϊκή λατρεία ως πολιτική μεταφορά σ' ένα συγκρουσιακό περιβάλλον» στο *Όταν γυναίκες έχουν διαφορές: Αντιθέσεις και συγκρούσεις γυναικών στη σύγχρονη Ελλάδα*, επιμ. Χ. Βλαχούτσικου σε συνεργασία με El. K. Hart, έκδ. Μέδουσα/Σέλας, 2004, σ. 316-356.

5. Βλ.«Καταγραφή, μελέτη και προβολή της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής» πιλοτικό πρόγραμμα του Συλλόγου «Οι Φίλοι της Μουσικής», 1995-2003, με συντονίστρια τη Λουκία Δρούλια και τον Λάμπρο Λιάβα, του οποίου το ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα όσον αφορά το υλικό της Θράκης είναι ήδη προσβάσιμο, ενώ εισάγονται τα δεδομένα από την Ανατολική Μακεδονία· «Ανθεμούσα: Ολοκληρωμένο σύστημα ψηφιοποίησης και ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης ιστορικών τεκμηρίων, εικόνας και ήχου», στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Έρευνας και Τεχνολογίας ΕΠΕΤ ΙΙ, 1998-1999, με πολλούς συνεργαζόμενους φορείς για ποικίλα αντικείμενα πολιτιστικής διαχείρισης και ειδικότερα, όσον αφορά το μουσικό μέρος, το Ιδρυμα Τεχνολογίας Ερευνας/Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών για την ηχογράφηση, ψηφιακή επεξεργασία ηχητικού υλικού, σχεδιασμό και εισαγωγή στη ΒΔ με επιστημονικό υπεύθυνο τον Γρηγόρη Σηφάκη. Η ανάπτυξη της ΒΔ έγινε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Πατρών. Υπεύθυνος για τη δομή και διαχείρηση της Βάσης του μουσικού μέρους ήταν ο Ν. Διονυσόπουλος· «Θαλήτας: η βιολιστική παράδοση

Το Κ.Ε.Ε.Λ., το οποίο ως γνωστόν διαθέτει την πλουσιότερη και παλαιότερη συλλογή αποθησαυρισμένων τραγουδιών, υπήρξε ιστορικά το επιστημονικό ίδρυμα που διαδραμάτισε πρωταρχικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων περί των μεθόδων συλλογής, ταξινόμησης και έκδοσης των τραγουδιών, διατυπώνοντας, εφαρμόζοντας και διαδίδοντας έναν εν πολλοίς στρατευμένο θεωρητικό προβληματισμό. Η μεθοδολογική πρακτική του ώθησε αλλά και σφράγισε την έρευνα για πολλές δεκαετίες και μπορούμε να πούμε εγκλώβισε σε συγκεκριμένες οπτικές το ερευνητικό βλέμμα συμβάλλοντας τα μάλα σ' αυτό που αργότερα ονομάστηκε «κειμενοποίηση» των τραγουδιών, την αντιμετώπισή τους δηλαδή αποκλειστικά ως «μνημείων» του λόγου, αποξενωμένων σχεδόν από το κοινωνικό και τελετουργικό πλαίσιο μέσα στο οποίο επιτελούνται. Το ίδιο «φιλολογικά» αντιμετωπίστηκε και η μουσική των τραγουδιών. Ποιητικά και μουσικά κείμενα, με μόνη προίκα τα σημάδια της ευγενούς καταταγωγής από την αρχαιότητα ή το Βυζάντιο, ασύνδετα και ασυσχέτιστα τόσο μεταξύ τους όσο και με κάθε άλλη παράμετρό τους, καταγράφονταν, τιτλοφορούνταν, ταξινομούνταν και περίμεναν την αξιολόγηση της κειμενικής τους «ακεραιότητας», την επιλογή και την έκδοση[6].

Ένας από τους κεντρικούς στόχους ως προς την εκδοτική δραστηριότητα του Κέντρου κατά τη δεκαετία του 1970 –όταν οι γράφουσες ενταχθήκαμε στο επιστημονικό δυναμικό του στο τμήμα των τραγουδιών– αφορούσε την εκκρεμότητα του Β' τόμου της «Εκλογής», που θα περιείχε ανθολογημένα ποιητικά κείμενα «λυρικών» τραγουδιών (ερωτικά, γαμήλια, λατρευτικά, μοιρολόγια, σατιρικά κ.λπ.), καθώς και του Δ' τόμου με τη μουσική Εκλογή[7]. Οι εκδόσεις αυτές καθυστερούσαν, καθώς η στελέχωση του Κ.Ε.Ε.Λ. (που το 1966 είχε μετονομασθεί από «Λαογραφικό Αρχείο» σε «Κέντρο Ερεύνης», χωρίς ουσιαστικές δομικές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας ή τον εσωτερικό κανο-

---

στην κρητική δημοτική μουσική», έργο που εκπονήθηκε επίσης από το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας Έρευνας σε συνεργασία με το τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών με επιστημονικό υπεύθυνο τον Γεώργιο Αμαργιανάκη και χρηματοδότηση από το ΕΠΕΤ ΙΙ, 1998-2000· «Κιβωτός του Αιγαίου: πρόγραμμα για τη δημιουργία της εικονικής παρακαταθήκης των πολιτισμικών τεκμηρίων του Αρχιπελάγους», που χρηματοδοτήθηκε από τη ΓΓΕΤ και εκτελέστηκε με ευθύνη της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Αιγαίου υπό τη διεύθυνση του Κώστα Σοφούλη με τη συνεργασία του Σωτήρη Χτούρη. Επιπλέον όλο και πληθαίνουν οι εκδόσεις με σχετική προβληματική που συνδυάζουν εκτεταμένα κείμενα με ηχητικό ή οπτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή (δίσκους πυκνής εγγραφής, CD - ROM κλπ.).

6. Μ. Τερζοπούλου και Ε. Ψυχογιού, *ό.π.*, σ. 145 κ.ε.

7. Οι Α' και Γ' τόμοι, που είχαν εκδοθεί το 1962 και το 1968 αντίστοιχα, περιέχουν μαν

νισμό του) σε επιστημονικό προσωπικό είχε μεγάλα κενά.[8] Δεδομένου ότι η έκδοση των «Εκλογών» αυτών ήταν προγραμματισμένη ήδη από τη δεκαετία του 1940, είναι ευνόητη η προτεραιότητα που δινόταν στην ολοκλήρωσή της. Ο ορισμός μας λοιπόν στον τομέα των τραγουδιών, πέραν των προσωπικών επιλογών μας, είχε να κάνει και με αυτή τη βαρύνουσα εκκρεμότητα.

Εμείς, ωστόσο, οι νέες ερευνήτριες, όσο πιο εντατικά δουλεύαμε πάνω στη μελέτη του υλικού, τόσο πιο πολύ απομακρυνόμασταν από την προοπτική της έκδοσης. Μια όχι στενά «λαογραφική» θεώρηση των πραγμάτων, που αποκτούσαμε συν τω χρόνω με την επιτόπια έρευνα αλλά και με την επαφή με την ανθρωπολογική θεωρία και κριτική, μας έκανε να συνειδητοποιούμε πως η εκδοτική πρόταση που μας κληροδοτήθηκε δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί με την ίδια παγιωμένη αντίληψη και μορφή. Χωρίς να έχουμε καταλήξει στην ολοκληρωμένη διατύπωση μιας νέας εκδοτικής πρότασης για το συγκεκριμένο αποθησαυρισμένο υλικό –που και αυτή δύσκολα θα γινόταν αποδεκτή κάτω από τις δεδομένες τότε συνθήκες του Κ.Ε.Ε.Λ.– αποφασίσαμε ότι μια τέτοια προοπτική δεν μπορούσε να αποτελέσει έργο των ελάχιστων ανθρώπων που την είχαν αναλάβει, αλλά ότι απαιτούνταν ένας ικανός αριθμός ειδικών συνεργατών καθώς και ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του αρχείου. Έπρεπε πρωτίστως να εξευρεθούν οικονομικοί πόροι, δεδομένου του τεράστιου όγκου και της ανομοιογένειας του συνεχώς αποθησαυριζόμενου υλικού, που απαιτούσε αναθεώρηση, άλλη προσέγγιση και επεξεργασία. Επιπλέον ήταν συνειδητοποιημένη η ανάγκη πραγματοποίησης συστηματικών, οργανωμένων καταγραφών με γνώμονα τις νέες αντιλήψεις για την παραδοσιακή μουσική αλλά και τη σκοπιμότητα μιας εναλλακτικής εκδοτικής λύσης.

επιλογή επικών και εν γένει διηγηματικών τραγουδιών, με κείμενα και φιλολογικά σχόλια ο πρώτος, με παρτιτούρες και μουσικολογικά σχόλια ο δεύτερος (βλ. Ακαδημία Αθηνών, *Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια (Εκλογή)*, τόμ. Α' [εκλογή και επεξεργασία κειμένων Γ. Κ. Σπυριδάκης, Γ. Α. Μέγας, Δ. Α. Πετρόπουλος], Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου αρ. 7, εν Αθήναις 1962 (φωτομηχανική ανατύπωση 2000)· Γεωργ. Κ. Σπυριδάκη και Σπυριδ. Δ. Περιστέρη, *Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια, Μουσική Εκλογή*, τόμ. Γ', Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου αρ. 10, εν Αθήναις 1968 (φωτομηχανική ανατύπωση 1999).

8. Ειδικότερα, όσον αφορά τον τομέα των δημοτικών τραγουδιών, είχαν αποχωρήσει όλοι όσοι είχαν συμβάλει σ' αυτόν καθοριστικά: Γ. Α. Μέγας (ακαδημαϊκός πλέον τότε, επόπτης και πρόεδρος της Εφορευτικής Επιτροπής του Κ.Ε.Ε.Λ.), Γ. Κ. Σπυριδάκης, Δ. Πετρόπουλος, Γ. Ν. Πολίτης, Δ. Οικονομίδης, Μαρία Ιωαννίδου-Μπαρμπαρίγου, Δ. Πετρόπουλος, Κ. Ρωμαίος αλλά και ο μουσικός συντάκτης Σπ. Περιστέρης. Ονόματα γνωστά εν πολλοίς στον συγκεκριμένο χώρο, που άφησαν τη σφραγίδα τους -εκφράζοντας συνάμα και μια ολόκληρη εποχή- όχι μόνον με τις προσωπικές μελέτες τους αλλά και ως συνεργάτες της προαναφερθείσας έκδοσης των τόμων της «Εκλογής».

Με το πρόγραμμα «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός του Κ.Ε.Ε.Λ.», στα πλαίσια του ευρύτερου Κοινοτικού Προγράμματος Οργάνωσης Βιβλιοθηκών Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.[9], το Κέντρο Λαογραφίας απέκτησε το 1997 τους πρώτους υπολογιστές, καθώς και τη δυνατότητα μηχανοργάνωσης της βιβλιοθήκης και ψηφιοποίησης των αρχείων του. Η προκύπτουσα άμεση ανάγκη δημιουργίας βάσεων δεδομένων για τη διαχείρηση των αρχείων, μας έβαλε σε νέο προβληματισμό, λειτουργώντας σαν πρόκληση ν' απαντήσουμε -δέκα χρόνια σχεδόν αργότερα- στα παλιά μας ερωτήματα που παρέμεναν εκκρεμή και να καταθέσουμε, με τις δυνατότητες που μας παρείχαν πλέον τα τεχνολογικά εργαλεία, συγκεκριμένες ταξινομικές και εκδοτικές προτάσεις[10].

Η φιλοσοφία μας επομένως σχετικά με τη συγκρότηση της ψηφιακής βάσης για το συγκεκριμένο αρχείο ήταν η συνέχεια του παλιού ανικανοποίητου αιτήματος μας και αφορούσε την ανάδειξη της "προφορικότητας" των μουσικών καταγραφών -όσο αυτό είναι εφικτό μέσα από μια ΒΔ, που θα έπρεπε μάλιστα να εξυπηρετεί κυρίως τις ανάγκες ενός προϋπάρχοντος, αχανούς και με άλλα κριτήρια συγκεντρωμένου και ταξινομημένου υλικού. Θα επιδιώκαμε λοιπόν το είδος και το εύρος των δεδομένων να δίνουν στο χρήστη μια όσο το δυνατόν σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα του ρευστού, μετασχηματιζόμενου κατά το πολιτισμικό περιβάλλον, φαινόμενου που είναι το τραγούδι και το τραγούδισμα, η μουσική και ο χορός, ενώ ταυτόχρονα η δυνατότητα συνδυαστικής, πολλαπλής προσέγγισης των πραγματολογικών αυτών δεδομένων να οδηγεί σε εκδοτικές ιδέες και λύσεις απαλλαγμένες από τις αγκυλώσεις του παρελθόντος.

---

9. Το Κέντρο εντάχθηκε στο Πρόγραμμα με πρωτοβουλία της διευθύντριας του Κέντρου κ. Αικ. Πολιμέρου-Καμηλάκη, η οποία συνέταξε το Πρόγραμμα του Κ.Ε.Ε.Λ. και είχε και την επιστημονική ευθύνη για αυτό, υπό την εποπτεία του ειδικού σε θέματα πληροφορικής Ακαδημαϊκού κ. Π. Λιγομενίδη και υλοποιήθηκε με την τεχνική υποστήριξη της Εταιρείας Πληροφορικής SYSTEMA.

10. Πρέπει να τονιστεί εδώ πως η συμμετοχή από το 1995 της Μιράντας Τερζοπούλου, ως υπεύθυνης για τον τομέα τραγουδιού, στο ερευνητικό πρόγραμμα «Καταγραφή, μελέτη και προβολή της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής» του Συλλόγου «Οι Φίλοι της Μουσικής» (που ξεκίνησε τότε με αφετηρία τη Θράκη και από το 2000 συνεχίζεται στην Ανατολική Μακεδονία), καθώς και στη δημιουργία της ψηφιακής βάσης δεδομένων για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του, συνέβαλε σημαντικά στην απόκτηση της απαιτούμενης τεχνογνωσίας και στον εμπλουτισμό της προβληματικής, λειτουργώντας αμφίδρομα ανάμεσα σε δύο τόσο διαφορετικά, ως προς την ιστορία και τη μεθοδολογία, αρχεία (πρβ. και Αγγελική Ροβάτσου, «Από τη Θράκη στη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη: το οδοιπορικό της πληροφορίας», στο *Μουσικές της Θράκης. Μια διεπιστημονική προσέγγιση: Έβρος*, έκδ. Σύλλογος «Οι Φίλοι της Μουσικής», Αθήνα 1999, σ. 453-477 και στον ίδιο τόμο, Λουκία Δρούλια-Λάμπρος Λιάβας, «Πρόλογος», σ. 14-15).

Έτσι η προσπάθεια είχε εξαρχής δύο στόχους:

Πρώτον, το πώς η βάση θα λειτουργούσε ενοποιητικά για ν' αποδώσει στα τραγούδια το μέλος και την κίνησή τους, αφού η επίσημη ταξινομική πρακτική του Κ.Ε.Ε.Λ., διατηρώντας χωριστά αρχεία, διαχώριζε τη μουσική από τον λόγο- για την κίνηση δεν υπήρχε καν πρόβλεψη. Ο στόχος αυτός σε οργανωτικό επίπεδο σήμαινε την ενοποίηση των δύο μεγάλων τμημάτων, της Εθνικής Μουσικής Συλλογής[11] και του Αρχείου κειμένων Τραγουδιών, υπαγορεύοντας την ανάγκη δημιουργίας ενός ενιαίου πληροφορικού συστήματος με την ονομασία Βάση Δεδομένων της Εθνικής Μουσικής Συλλογής[12], μέσα από την οποία οι μουσικές καταγραφές θα αναδεικνύονταν στην τρισυπόστατη διάστασή τους ως μουσική, λόγος και κίνηση.

Δεύτερος στόχος ήταν το πώς η πολυεπίπεδη τεκμηρίωση των δεδομένων και η χρήση πολυμέσων θα απέδιδε κατά το δυνατόν τον πολυσύνθετο χαρακτήρα των μουσικών φαινομένων[13].

Ένα σημαντικό μεθοδολογικό όσο και πρακτικό πρόβλημα που είχαμε ν' αντιμετωπίσουμε προέκυπτε από τις εξαιρετικά απέχουσες χρονικά καταγραφές, το πλήθος και την ποικιλία των πηγών, των μέσων και των μεθόδων καταγραφής και αρχειοθέτησης του μουσικού και του τεκμηριωτικού υλικού. Μπορούμε να πούμε πως ξεκινούσαμε διαθέτοντας μια τεράστια «χειρόγραφη

---

11. Πρόκειται για το αρχείο ηχογραφήσεων και των μεταγραφών τους σε παρτιτούρες καθώς και τη δισκοθήκη του Κ.Ε.Ε.Λ. Βλ. ενδεικτικά τα σχετικά στο ενημερωτικό φυλλάδιο: *Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών. Ιστορικό-Προγράμματα Ανάπτυξης-Εκσυγχρονισμός*, κείμενα Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη, επιμ. Ε. Ψυχογιού, Αθήνα 1999 [ανατύπωση: 2001].

12. Στη συνέχεια θ' αναφέρεται με τα αρχικά ΒΔΕΜΣ. Στη διαμόρφωση των δελτίων της μουσικολογικής ανάλυσης των μουσικών καταγραφών για μια πρώτη μορφή της ΒΔ συνεργάστηκε αρχικά η εθνομουσικολόγος Άννα-Μαρία Γιαννακοδήμου, επί συμβάσει επιστημονική συνεργάτρια του Κέντρου για το Πρόγραμμα. Την εργασία αυτή για τη σημερινή μορφή της βάσης ανέλαβε και ολοκλήρωσε ο εκλεγείς μόνιμος ερευνητής-μουσικολόγος του Κ.Ε.Ε.Λ. Ευστάθιος Μακρής.

13. Πρέπει να σημειωθεί εδώ πως η ταυτόχρονη δημιουργία βάσεων δεδομένων και για τους άλλους τομείς του λαϊκού πολιτισμού μέσα στο Κέντρον, λειτούργησε συνδυαστικά και εποικοδομητικά. Πρβ. Μαριλένα Παπαχριστοφόρου, «Βάση Δεδομένων για τα παραμύθια: προβληματισμοί και μέθοδος», *Επετηρίς Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών* 28 (1987-1998), σ. 257-278· Λουΐζα Καραπιδάκη - Έλενα Κίττα, «Οργάνωση της Μουσειακής Συλλογής του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας και δημιουργία Βάσης Δεδομένων των εθνογραφικών αντικειμένων», *ό.π.*, σ. 279-290· Κλεοπάτρα Φατούρου, «Οργάνωση και λειτουργία του Φωτογραφικού Αρχείου του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας», *ό.π.*, σ. 290-295.

τράπεζα δεδομένων» από καρτέλες, δελτία, παρτιτούρες, καταλόγους εισαγωγής, μαγνητοταινίες, δίσκους, φωτογραφίες, κινηματογραφικές ταινίες, video-ταινίες, δίσκους, μουσικά όργανα, κ.λπ., κατακερματισμένη σε ντουλάπια, ράφια, συρτάρια και δελτιοθήκες, η οποία κάλυπτε μια περίοδο συλλογής υλικού σχεδόν δύο αιώνων. Η ψηφιακή ΒΔΕΜΣ λοιπόν έπρεπε ν' ανταποκρίνεται σ' αυτές τις ιδιαιτερότητες αλλά και να προσβλέπει στο μέλλον, όντας φιλική προς άλλου τύπου ερευνητικές μεθόδους καταγραφής καθώς και προς τις ταχύτατα εξελισσόμενες νέες τεχνολογίες. Για την εμφάνιση των δεδομένων επιλέξαμε την εφαρμογή πολυμέσων, ώστε ο χρήστης να έχει πρόσβαση σε όλες τις σήμερα διαθέσιμες –σκαναρισμένες χειρόγραφες παρτιτούρες ή κείμενα τραγουδιών ή γράμματα συλλογέων ή παλιές φωτογραφίες μέχρι ψηφιακό ήχο ή εικόνα– αλλά και τις προβλέψιμες πηγές. Μ' άλλα λόγια, αποπειραθήκαμε να αναδείξουμε όχι μόνο τον πλούσιο και πολυσήμαντο κόσμο της συλλογικής μουσικής έκφρασης και επικοινωνίας, αλλά και την ιστορία των ιδεών γύρω απ' τη μουσική και των μεθόδων προσέγγισης της μ' ένα τρόπο κατά το δυνατόν ευρηματικά συνθετικό. Εν τέλει να μην παραδώσουμε τα σύνθετα αλλά και πολλαπλά ευαίσθητα αυτά δεδομένα στα ηλεκτρονικά αρχεία με τον συνήθως στεγνά διαχειριστικό χαρακτήρα χωρίς να έχουμε εξασφαλίσει τους όρους για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Αρχική φάση ήταν η κατάρτιση των δελτίων ανάλυσης των μουσικών καταγραφών. Συγκροτήσαμε τις καρτέλες ταυτότητας κειμένου τραγουδιού, μουσικής και κίνησης (χορού, πομπικής πορείας, θρηνητικής κίνησης, παιχνιδιού κ.ά.), που θα συμπληρώνονται για κάθε καταγραφή, καθώς και τα αντίστοιχα δελτία τεκμηρίωσης. Τα συγκεκριμένα δελτία αποτελούν το βασικό μέσο αποθησαύρισης, ανάλυσης και διαχείρισης του μουσικού, λεκτικού, ακουστικού, οπτικού, ιστορικού, πραγματολογικού και κάθε άλλου είδους τεκμηριωτικού υλικού. Έγινε προσπάθεια ώστε τα ψηφιακά αυτά δελτία, παραμένοντας εύχρηστα, να περιλαμβάνουν ταυτόχρονα όλα εκείνα τα απαραίτητα πεδία – δηλαδή τις ελάχιστες μονάδες ανάλυσης– και με τέτοιο τρόπο συγκροτημένα, ώστε να υποδεικνύονται ακόμα και για έναν μη ειδικό οι σχέσεις μεταξύ των πληροφοριών που αναδεικνύουν τα μουσικά φαινόμενα ως συνολικά πολιτισμικά προϊόντα, ενταγμένα στον χώρο και τον χρόνο. Ταυτόχρονα επιδιώξαμε να ικανοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότεροι και πολλαπλοί στόχοι αναζητήσεων.

Ξεκινήσαμε από μία παραδοχή: καθετί που απασχολεί τις επιστήμες του ανθρώπου -στις οποίες βεβαίως ανήκουν και η λαογραφία, η εθνολογία, η ανθρωπολογία- και που αφορά ό,τι συμβαίνει στην ιδιωτική και δημόσια ζωή των ανθρώπων καθώς και τις αναπαραστάσεις για αυτό, είναι συνάρτηση φανε-

ρών και άδηλων ή λανθανόντων παραγόντων. Ορισμένους από αυτούς τους παράγοντες, ως πραγματολογικό τεκμηριωτικό υλικό των εθνογραφικών καταγραφών, επιδιώκεται να μπορεί ν' αναζητήσει ο χρήστης σε κάθε σχετική βάση δεδομένων. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. το ποιός δρα ή πάσχει (ως υποκείμενο με τις έμφυλες, χαρακτηριολογικές, ηλικιακές, ψυχολογικές κ.λπ. παραμέτρους αλλά και ως κοινωνικό ον ή/και ρόλος), τί είναι αυτό που κάνει ή υφίσταται, πού και πότε συμβαίνει αυτό, εν μέρει το πώς και το γιατί, κάτω από ποιές συνθήκες και προϋποθέσεις κ.ά. Στην περίπτωσή μας το κεντρικό στοιχείο-ερώτημα, το τί, αφορά αφενός τη μουσική καθαυτή, το μουσικό γεγονός μέσα στο συγκεκριμένο (γεωγραφικό, φυσικό, κοινωνικό, ιστορικό, θρησκευτικό, τελετουργικό, συμβολικό κ.λπ.) πλαίσιό του και αφ' ετέρου τον τρόπο πρόσληψης και κατανόησης όλων αυτών των στοιχείων από κάθε πολιτισμικά προσδιορισμένη κοινότητα.

Θέλοντας να προβλέψουμε το πώς θα ψάξει ένας επισκέπτης μιας βάσης δεδομένων σχετικά με κάποιο μουσικό κομμάτι αλλά και τη σχέση με αυτό των έμφυλων μελών της ομάδας, στο πλαίσιο της οποίας η μουσική επιτελειται και προσλαμβάνεται (της «παραδοσιακής» κοινωνίας όσον αφορά το μεγαλύτερο μέρος του υλικού που διαθέτει το Κ.Ε.Ε.Λ.), σ' ένα συγκεκριμένο τόπο, μια δεδομένη ή –για το μεγαλύτερο μέρος του υλικού του Κ.Ε.Ε.Λ.– άγνωστη ή έμμεσα και κατά προσέγγιση συναγόμενη ιστορική στιγμή, θεωρήσαμε ότι θα ήταν αποτελεσματικό για την οργάνωση των δεδομένων μας να κινηθούμε σε μια νοητή «σκακιέρα». Στις «διασταυρώσεις» των πεδίων της θα συναντώνται και θα αναδεικνύονται όλοι εκείνοι οι προσδιορίσιμοι παράγοντες που επιβάλλουν, επιτρέπουν, πλαισιώνουν το κάθε «συμβάν», πραγματικό ή φαντασιακό, και που αυτοί θ' αναδεικνύουν το βαθύτερο νόημα κάθε τέτοιου συμβάντος ή και κάθε ατομικής ή συλλογικής σχετικής αναπαράστασης.

Οι βασικές συνιστώσες του δρώντος ή πάσχοντος υποκειμένου (ποιος), του τόπου, του χώρου (πού), του χρόνου (πότε), τρόπου (πώς) και αιτίου (γιατί) σε επίπεδο πραγματικότητας ή μεταφοράς, μπορεί να αναδειχθούν ενδεικτικά ως εξής:

– Ως προς τον παράγοντα δρών ή πάσχον υποκείμενο, πραγματικό ή συμβολικό: φύλο, ψυχοσωματικά χαρακτηριστικά, ηλικία, οικογενειακό και κοινωνικό status, φάση βιοτικού κύκλου, ασχολία ή επάγγελμα, ιδιότητα, τελετουργικός ρόλος, φαντασιακή υπόσταση κ.λπ.

– Ως προς τον παράγοντα τόπος/χώρος: δηλωμένος ή συμφραζόμενος, φαντασιακός/τελετουργικός ή γεωγραφικά συντεταγμένος κ.λπ.

— Ως προς τον παράγοντα χρόνος[14]: δηλωμένος ή συμφραζόμενος, φανταστικός/τελετουργικός, ημερολογιακά καθορισμένος, εσωτερικός - εξωτερικός[15],

— Ως προς τον παράγοντα τρόπος: μονήρης, ομαδικός, σε κίνηση, με κινήσεις, στατικά, δραματικά, μελωδικά, απαγγελία, ζωντανά, κατά παραγγελία κ.λπ.

— Ως προς το αίτιο: μεταφυσική υποχρέωση, πρακτικές, επικοινωνιακές επαγγελματικές, ψυχαγωγικές, παιδευτικές ανάγκες ή διαβάσεις του βίου/παραγωγικές ασχολίες κ.λπ.

Οι καρτέλες για την κάθε μουσική καταγραφή περιλαμβάνουν:

1. Πεδία σταθερά, μονίμως ορατά, όπου εμφανίζεται ο κωδικός κάθε εισαγόμενης στη βάση καταγραφής και οι αναζητήσιμοι τίτλοι της, που είναι ο πρώτος στίχος ή ημιστίχιο του τραγουδιού, ο ιστορικός του τίτλος[16], η τοπική [ή καταγραμμένη από τον συλλογέα] ονομασία - και η μετάφρασή τους στην ελληνική, αν το τραγούδι είναι αλλόγλωσσο.

2. Πεδία μεταβλητά που αναπτύσσονται σε έξι εναλλασσόμενες καρτέλες-οθόνες. Τα πεδία αυτά αφορούν π.χ. τα επί μέρους δεδομένα που συνιστούν την ταυτότητα της κάθε μουσικής καταγραφής ή τα διάφορα επίπεδα προσέγγισής της, όπως προκύπτουν από το τεκμηριωτικό υλικό, τις πληροφορίες και τα ντοκουμέντα που με τη σειρά τους αφορούν είτε τη ζωντανή επιτέλεση, όπως έχει πραγματοποιηθεί και καταγραφεί, είτε τις «κανονικές», δηλαδή τις ιδεατές συνθήκες επιτέλεσης, όπως τυχόν πάλι προκύπτουν από τις προφορικές ή γραπτές πηγές κ.ά.

---

14. Οι προσδιορισμοί του χρόνου σημειώνονται ή προκύπτουν διαφορετικά, σε σχέση με το αν ο τρόπος καταγραφής του μουσικού συμβάντος (τραγούδι, τελετουργία κ.ά.) είναι άμεσος ή έμμεσος.

15. Ως «εξωτερικός» χρόνος νοούνται τα αντικειμενικά ιστορικά, ποιοτικά και ποσοτικά χρονικά δεδομένα, όσο και οι ποικίλοι παράγοντες χρόνου που αφορούν τα μουσικά συμβάντα που καταχωρούνται στη βάση. Ως «εσωτερικός» χρόνος νοούνται τα φαντασιακά ή μεταφορικά χρονικά δεδομένα και οι χρονικές αλληλουχίες που αφορούν τις δραματικές αναπαραστάσεις στις τελετουργίες ή το μυθικό περιεχόμενο των τραγουδιών.

16. Δηλαδή η ονομασία του στον κατάλογο τραγουδιών του Κ.Ε.Ε.Λ., ο οποίος έχει αντιγραφεί και αποτελεί ταξινομικό πεδίο με μορφή λίστας στη ΒΔΕΜΣ. Σύμφωνα με τον κατάλογο αυτόν, ο οποίος είχε αρχίσει να συγκροτείται από τους Νικόλαο και Γεώργιο Πολίτη και σταδιακά συμπληρώθηκε ή τροποποιήθηκε από μεταγενέστερους ερευνητές του Κέντρου, γίνεται μέχρι σήμερα η κατάταξη και αρχειοθέτηση των τραγουδιών στο Κ.Ε.Ε.Λ.

Με το σκεπτικό ότι όσο περισσότερα αναλυτικά κριτήρια ομαδοποίησης και συνδυαστικούς μηχανισμούς διαθέτουμε, τόσο καλύτερα μπορούμε να προσεγγίσουμε τη σύνθετη πραγματικότητα των μουσικών φαινομένων, οι χαρακτηρισμοί που μπορούν να επιλεγούν για κάθε καταγραμμένο κομμάτι, ομαδοποιούνται σε δέντρα ή λίστες ως προς:

- το είδος, την πολιτισμική ταυτότητα (ή κατηγοριοποίηση): δημοτικό, λόγιο, αστικό κ.λπ.
- το περιεχόμενο: ακριτικό, κλέφτικο, ιστορικό κ.λπ.
- τον τρόπο εκφοράς: τον τρόπο της μουσικής αλλά και σωματικής έκφρασης, αν π.χ. συνοδεύει κάποια κίνηση, όπως περπάτημα, δουλειά, νανούρισμα, αν είναι «καθιστικό» (ελεύθερου ρυθμού), αν είναι χορευτικό κ.λπ.
- την περίσταση: δηλαδή την εθιμική του ένταξη και λειτουργία στον κύκλο του χρόνου , τον κύκλο της ζωής κ.λπ.
- τον τρόπο επιτέλεσης: αν ηχογραφήθηκε ζωντανό ή κατά παραγγελία, τραγουδισμένο ομαδικά ή όχι κ.λπ.
- τους επιτελεστές: όσον αφορά το φύλο, την ηλικία, τον κοινωνικό ή τελετουργικό ρόλο κ.λπ.

Σε ειδικές οθόνες-καρτέλες περιέχονται:

- Οι απομαγνητοφωνημένοι στίχοι των τραγουδιών και η πρόζα που τυχόν παρεμβάλλεται ή συνοδεύει κάθε μουσική καταγραφή, λέξεις-κλειδιά από το ενιαίο δέντρο όλων των βάσεων του Κ.Ε.Ε.Λ., λεξιλόγιο ή μετάφραση, τα σχόλια παλαιότερων συλλογέων, ταξινόμων και μελετητών, παρατηρήσεις, πραγματολογικά στοιχεία κ.ά.
- Το ποιητικό κείμενο των τραγουδιών (χωρίς τα λεκτικά στοιχεία που ανάλογα με το είδος καταγραφής το συνοδεύουν, όπως γυρίσματα, φωνητικά ή μετρικά προσφύματα κ.λπ.).
- Η φιλολογική ανάλυση
- Η μουσική μεταγραφή σε ευρωπαϊκή ή/και βυζαντινή παρασημαντική με δυνατότητα πρόσβασης διά των πολυμέσων στο άκουσμα ή την εικόνα της επιτέλεσής του, στις ηλεκτρονικά αντιγραμμένες (scanned) παλαιότερες χειρόγραφες παρτιτούρες κ.λπ.
- Η μετρική ανάλυση

- Η στροφική ανάλυση
- Η μουσικολογική ανάλυση
- Η χορο-κινησιολογική ανάλυση (προβλέπεται για μεταγενέστερο στάδιο, λόγω έλλειψης προς το παρόν ειδικού ερευνητή) κ.ά.
- Βιογραφικά στοιχεία του/ων επιτελεστή/ών με πληροφορίες σχετικά με τη βιογραφία τους, τη μουσική ή άλλη παιδεία τους, τον τρόπο και τις περιστάσεις εκμάθησης του μουσικού κομματιού, του οργάνου, του χορού κ.λπ., που θα εμπεριέχεται στην κοινή για όλα τα επιμέρους αρχεία βάση βιογραφιών.

Θεωρώντας ότι ο μέσος χρήστης της ΒΔΕΜΣ είναι ένας ημιπληροφορημένος επισκέπτης και θα πρέπει ο ίδιος να διαλέξει πώς θα περιηγηθεί, παρέχεται η δυνατότητα ν' αντλήσει πληροφορίες προσανατολιζόμενος είτε προς κάποια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, επιλέγοντας ό,τι ψάχνει από ένα γενικό δέντρο τοπωνυμίων που θα ισχύει για όλες τις βάσεις του Κέντρου, είτε αναζητώντας εξαρχής συγκεκριμένα ειδικά θέματα, οπότε πληκτρολογεί στερεότυπους, γενικευμένης χρήσης, όρους που αφορούν τα τραγούδια, τους χορούς, τα οργανικά κομμάτια ή τις ονομασίες τους, αν είναι γνωστές (π.χ. κάλαντα, ακριτικά, τσάμικος, Το γεφύρι της Άρτας, πατινάδα κ.λπ.), είτε λέξεις-κλειδιά[17] μέσα από το δέντρο που αφορά όλο το εθνογραφικό υλικό του Κέντρου, κοινό επίσης για όλες τις βάσεις, είτε χρησιμοποιώντας έτοιμες επιλογές μέσα από τις ταξινομικές λίστες ή τα δέντρα είτε τέλος κάνοντας ένα συνδυασμό όλων αυτών.

Το μεγάλο ζητούμενο είναι βεβαίως οι άνθρωποι που θα διεκπεραιώσουν και θα ολοκληρώσουν αυτό το πολυσύνθετο και πολυδιάστατο έργο, ο χρόνος και φυσικά η δαπάνη. Και μόνο ο τεράστιος όγκος των πολλαπλά επεξεργα-

17. Αποδελτίωση «λέξεων-κλειδιών» ή μοτίβων, πραγμάτων, τόπων, ονομάτων, αρχικών στίχων κλπ, στα αποθησαυρισμένα κείμενα των τραγουδιών του αρχείου του Κ.Ε.Ε.Λ., είχε αρχίσει ήδη από τον Ν.Γ. Πολίτη. Υλοποιήθηκε κυρίως από τον γιο του και συντάκτη του τότε «Λαογραφικού Αρχείου» Γεώργιο Ν. Πολίτη, ο οποίος έχει αφήσει ένα τεράστιο όγκο σχετικών δελτίων και συνεχίστηκε από τους επόμενους συντάκτες που μελέτησαν το δημοτικό τραγούδι: Γ. Μέγα, Γ. Σπυριδάκη, Δ. Πετρόπουλο, Μ. Ιωαννίδου-Μπαρμπαρήγου, Κ. Ρωμαίο, ενώ τέλος εμπλουτίστηκε τα μέγιστα, τόσο θεματικά όσο και ποσοτικά, από τις γράφουσες. Το αποδελτιωμένο αυτό υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί σήμερα και στην ψηφιακή βάση, βλ και Τερζοπούλου και Ψυχογιού 1993, ό. π., καθώς και Μαριλένα Παπαχριστοφόρου, ό.π.: 268-271, η οποία και κυρίως ασχολήθηκε με τη συγκρότηση του δέντρου λέξεων-κλειδιών που είναι κοινή για όλες τις βάσεις δεδομένων του Κ.Ε.ΕΛ.

σμένων δεδομένων ενός και μόνο αρχείου του Κ.Ε.Ε.Λ. (π.χ. αυτού των ποιητικών κειμένων των αποθησαυρισμένων παραλλαγών των –συνήθως πολύστιχων– τραγουδιών, τα οποία ανέρχονται μέχρι σήμερα σε μερικές εκατοντάδες χιλιάδες, ενώ το αρχείο συνεχώς εμπλουτίζεται) δίνει μια εικόνα για ποιά ποσοτικά τουλάχιστον μεγέθη γίνεται λόγος. Ένας όγκος πληροφοριών που, σε συνδυασμό με όλους τους άλλους αντικειμενικούς παράγοντες, δίνει στην όλη διαδικασία της ψηφιακής αποτύπωσης του συνολικού υλικού του Κ.Ε.Ε.Λ. ένα χαρακτήρα θα λέγαμε σχεδόν ουτοπικό. Αυτό επομένως που προέχει επί του παρόντος είναι η μέθοδος ανάλυσης και σύνθεσης των δεδομένων, διαδικασία που οδηγεί ταυτόχρονα και στη δυνατότητα ψηφιακής αλλά και έντυπης έκδοσης των τραγουδιών, εκδοτική πρόταση την οποία ήδη επεξεργαζόμαστε και ελπίζουμε να παρουσιάσουμε άλλοτε λεπτομερώς.

Θέλουμε να τονίσουμε εδώ πως δεν θεωρούμε τη ΒΔΕΜΣ ολοκληρωμένη, και πολύ περισσότερο «κλεισμένη», όπως βέβαια και δεν πρέπει ποτέ να είναι μια τέτοια διαχειριστική βάση. Τόσο θεωρητικά όσο και τεχνικά αποτελεί μια πρώτη έκδοση, που μέλλει να δοκιμαστεί στην εφαρμογή, και μάλιστα σε άμεσο συσχετισμό με τις άλλες βάσεις του Κέντρου, ώστε ν' αναδειχθούν οι ατέλειες και οι δυσλειτουργίες της, να τροποποιηθεί και να βελτιωθεί, αφού η έρευνα έχει σαν βασικό συστατικό της την αλλαγή και την ανανέωση.

Με τη μεταφορά-επιστροφή του Κ.Ε.Ε.Λ. στο κέντρο της πόλης[18], την πρόοδο της μηχανοργάνωσης του υλικού αλλά και κάποια ενίσχυση ήδη του ανθρώπινου δυναμικού του, δίνεται αντικειμενικά η δυνατότητα να ανοίξουν νέοι ορίζοντες σε όλους τους τομείς της έρευνας. Ωστόσο η μεταφορά αυτή είχε εύλογα τις επιπτώσεις της και στην εξέλιξη της υλοποίησης της Βάσης της Εθνικής Μουσικής Συλλογής.

18. Στο κτήριο της οδού Ηπίτου 3, που αποκτήθηκε με τη δωρεά του Ιδρύματος Λίλιαν Βουδούρη, με την πρωτοβουλία και τις ενέργειες της Δ/ντριας Αικ. Πολιμέρου-Καμηλάκη.

SUMMARY

MIRANDA TERZOPOULOU, ELENI PSYCHOYIOU

A Database for the National Music Collection of the Hellenic Folklore Research Centre (Folklore Archive)

The ideology that had prevailed for decades and the subsequent taxonomic practices led to the division into two archives of what could be regarded as the traditional music section of the Hellenic Folklore Research Centre. These two sections were the Song Archive, containing texts, and the Musical Section, both of which together made up the National Music Collection, although there was no real connection between the two. The beginning of the recording in digital form of HFRC archival material, however, offered the perfect opportunity for uniting the two separate archives, something which had been long since planned and which was certainly very necessary. The National Music Collection Database (BDEMS in Greek) made such a unification more easy. Thought regarding the composition of such a database was stimulated by the need to make evident the orality, musicality and corporeality of the material, so far as the taxonomic structure and retrieval system of the database allowed. At the same time, there is also the need that the multilevel approach and the factual documentation should offer the user appropriate ideas for ways of presenting the information that fulfill the requirement that the composite cultural dimension of musical events be presented.

Καρτέλες από τη δοκιμαστική φάση εισαγωγής τραγουδιών στην ηλεκτρονική βάση με σταθερά και μεταβαλλόμενα πεδία.